

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/1. Vse pošiljate je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko politiško glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1-50 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklame notice vseh vrst je plačati po Din 2-50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. čk. ur. 11.197.

Naše stališče k uredbi o krajevnih in oblastnih šolskih odborih za osnovne in meščanske šole.

Uredba posega globoko v ustroj naše šolske uprave, spreminja in razveljavlja temeljne določbe obstoječih šolskih zakonov ter pomenja naravnost radikalen korak v smeri k unifikaciji našega šolstva.

Učiteljstvo se mora zavedati tega dejstva, zavedati pa tudi, da se je to zgodilo brez posebnega šolskega zakona na osnovi pooblastila v finančnem zakonu za leto 1927/28. Ta način spreminjanja temeljnih zakonov v parlamentarnih državah ni običajen in tudi pri nas ne sme postati običajen. Če praksa zadnjih let, vnašati in vtihotapljati v finančne zakone razne člene in dostavke, ki nimajo z državnim proračunom nobene najmanjše zveze, je vzbudila najresnejše pomisleke in mnogo nevolje ter je zadela tudi v pravniških krogih na odločen odpor. (Spominjamo le na lanski pravniški kongres v Ljubljani). Na ta način smo učitelji izgubili, ne da bi se tega pravočasno zavedli, ugodnosti disciplinskih določb uradniškega zakona. Še tehtnejši pa so pomisleki proti načinu, kako se s posebnimi amandmani k finančnemu zakonu pooblašajo resorni ministri, da izdajajo naredbes z dalekosežnim pomenom in veljavnostjo državnih zakonov, ki do temelja spreminjajo stare zakone.

Dosedaj je bilo običajno, da je o važnejših naredbah sklepal ministrski svet. Odstikrat so bile te naredbes in ti sklepi prave lapalije v primeri s tehtnostjo in dalekosežnimi posledicami ministrske uredbe o šolskih odborih.

Tembolj smo upravičeni in dolžni, da si uredbo o šolskih odborih kritično ogledamo tako z načelnega kot stvarnega vidika.

Z vsem pravom bi smeli pričakovati, da bi bile naredbes take važnosti vseskozi premišljene in pretehtane tako v pogledu na njih namen, izvesti v nekem omejenem področju unifikacije uprave in nadomestiti številne stare zakone, kot v pogledu na tehnično izvršljivost in vsebinsko jasnost. Zadržano moramo reči, da je uredba v tem pogledu ravno tako pomanjkljiva, da ne rečemo dilemantska, kot večina vsi zakonodajni ukrepi naše centrale, izvršeni brez sodelovanja upravnih strokovnjakov iz vseh delov države.

Besedilo naredbes je z nekaterimi modifikacijami prevzeto iz uradnega projekta osnovnošolskega zakona. Ko bi ta projekt postal zakon, bi nujno zahteval še posebno izvršilno naredbes, ker pač zakon ne more in ne sme iti preveč v podrobnosti, ampak mora biti dovolj elastičen, da je možna njegova aplikacija na različne razmere v raznih delih države in da ne omejuje razvojnih možnosti šolstva. Ministrska naredba pa bi morala biti v tem pogledu popolnejša, da ne bi rabila še posebnega komentarija. Danes pa stojimo pred dejstvom, da ta naredba pač spreminja, ne nadomešča pa tudi zadostno starih zakonov, tako da bomo morali vsak hip segati po teh, ker nas bo ministrska naredba puščala v nejasnem.

LISTEK.

Prodiranje smisla za moderna šolska reformna stremiljenja med članstvom UJU.

(Delovna šola.)

O disciplini v šoli in o učiteljski avtoriteti. Lansko leto sem imel povodom tovariškega zborovanja demonstracijo z otroci; pokazati sem hotel, kako da poučujem v smislu delovnega pouka. Dasi se je moj nastop splošno odobral, mi je vendar nek tovariš par dni kasneje zaupno potožil s sledečimi besedami: »Tudi jaz sem za tvoj način poučevanja, toda glede discipline se morava pogovoriti.«

Vprašal sem ga: »Ali pri pouku ni bilo discipline? Ali se otroci niso popolnoma poglabili v učno snov? Ali je kak učence motil pouk?« Tovariš mi je moral priznati, da je deca z velikim zanimanjem sledila pouku, ki se je vršil v obliki debate, toda, nekaj mi vendarle ni bilo všeč. Razumel sem ga.

Ni se še poglabil v delavni pouk. Na »železno« disciplino misli, ki je bila krona vsega poučevanja in je še danes vzgojne modrosti. Mirno sedenje z rokami na hrbtu, odgovarjanje na učiteljska vprašanja, bojazan pred učiteljsko avtoriteto, distanca pred njim, to vse mu leži v krvi in zato mu nobena novost ni popolnoma všeč. Zakon vztrajnosti.

In, kako poučujem jaz. Otroci mojega razreda se zavedajo, da se člani zajednice. Skupnostni čut nas veže vse in vsi skupaj kot vsak posameznik čuti odgovornost za

Sicer pa je že davno v nas dozorelo prepričanje, da morajo vse naredbes in zakoni biti nepopolni in deloma, kar je najslabše, neizvedljivi, dokler se v naši centrali ne sprijaznijo z mislijo, da je treba pristegniti k zakonodajnemu delu strokovnjake in poznavalce vseh upravnih sistemov v državi in da je njih mnenje treba tudi upoštevati.

Kakor bi si želeli, da je naredba v omejenem področju popolnejša, tako moramo odločno ugovarjati, da sega preko danega okvirja ter spreminja dobo šolske obveznosti. Določbe o šolski obveznosti so temeljne določbe vsakega osnovnošolskega zakona in tudi najsvobodnejša interpretacija čl. 148. finančnega zakona ne opravičuje spreminjanje teh določb potom ministrske naredbes. Ne trdimo, da se skrajšanja šolske obveznosti na način, da se šolska obveznost začne šele s sedmim starostnim letom, ne bi dala stvarno zagovarjati, najodločneje pa se moramo izreči proti temu, da se to godi naredbesnim potom, ne glede na to, da je več kot jasno, da zakonodajalec ni imel namena dati ministru takega širokega pooblastila.

Sicer pa je pooblastilo, ki ga je prejel prosvetni minister s finančnim zakonom širše in dalekosežnejše, kot smo si prvi hip predstavljali. Hkrati z ustanovitvijo novih upravnih prosvetnih korporacij se morajo tudi točno opisati njih dolžnosti in pravice. Tu sem spadajo torej vse določbe o vzdrževanju šole in šolskem proračunu, o razmerju šolske do politične, o ošpesevanju šolskega občinske in o šolskih kaznih, o razmerju šolskih odborov do učiteljstva, o raznih prosvetnih nalogah teh organov šolske uprave, s čimer se spreminja cel kompleks obstoječih zakonov in zakonskih členov. Skoro bi dvomil, ali se je zakonodajalec zavedal, kako obsežno pooblastilo je dal prosvetnemu ministru s čl. 148. finančnega zakona.

V načelnem oziru je treba ugotoviti, da se antidemokratska tendenca v naši šolski zakonodaji dosti očitno javlja tudi v tej naredbi. Birokratizem, ki je vladal v našem šolstvu, se s to naredbes ne bo ublažil. Ne učitelji, ne starši ne pridejo v šolski upravi dovolj do besede. Samo učiteljstvo v Beogradu ima privilegij, da si svoje zastopnike v oblastnem šolskem odboru samo voli. Z demokratskega vidika, z vidika sodelovanja učiteljstva v šolski upravi je treba obzaložati, da se niso ustanovili tudi sreski šolski odbori, ki bi lahko postali najinicijativnejši faktor v področju prosvete, ako bi bili srečno sestavljeni in bi jim bil odkazan pravi delokrog. Odkar so se personalne zadeve izločile iz kompetence šolskih odborov, ne obstojajo nobeni tehtni pomisleki proti sreskim šolskim odborom kot nadomestilu za prejšnje okrajne šolske svete.

Od delovanja novih oblastnih šolskih odborov si ne smemo preveč obetati — deloma radi njih sestave, deloma radi pretes-

napredek v šoli. Učno snov zajemamo iz domačega kraja, iz otroških doživljajev. Naša snov nikoli ne presega nivoja otroškega razvoja. Pouk se večinoma vrši v obliki debate, v katero tudi jaz posežem kot član zajednice, če vidim, da je treba dati pojasnila, ali če hoče debata kreniti na stran pot.

Iz raznih doživljajev smo spoznali potrebo reda in sestavili smo disciplinske predpise. Šolski odbor pazi, da se tovariši uče in lepo vedejo. To se vrši v brez mojega sodelovanja oziroma neviden duh sem, ki končno vendarle vse vodi in zaradi tega je delo v šoli uspešno. Deca je zelo samostojna, življenje v šoli, veselje in radost, ljubezen in blagoslov. Pravi mladinski dom je to.

Iz navedenega mora vsakdo spoznati, da tudi pri delovnem pouku vlada disciplina in uživa učiteljska avtoriteta, še večjo, toda oba pojma sta v primeri s »starimi« pojmi zgrajena na drugačnih premisah. Disciplina v starem smislu, kakršno vzdržuje lahko vsak orožnik, in ki spreminja razred v pokopališki mir, kjer kraljuje duševni spanec, je največji sovražnik delovnega pouka, ker ubija učencevo delavnost in samostojnost. V takem razredu, kjer je učitelj s svojo uradno avtoriteto Bog, vlada gnusno razmerje med učenci in učiteljem, saj učitelj vedno le sumi, da hoče učence skočiti čez ojnice. Kazen za kaznijo se vrsti in šola je bolj podobna kaznilnici in poboljševalnici, kot pa učilnici.

Pri delovnem pouku pa so otroci popolnoma prosti, in rekel bi, do dna odkriti. Učitelj-dušeslovec ima tudi bogat vir za svoje študije. Pouk, ki ga pogosto vodi od tovarišev izvoljeni učence, je zelo zanimiv.

negi njihovega delokroga. Število članov je vsekako preveliko. (V mariborski in ljubljanski oblasti bi šlo za približno 24 ozir. 22 članov). Vprašanje je, katere zadeve bo prepustil širji odbor ožjemu v samostojno reševanje, ker je delokrog oblastnega odbora itak omejen. Skrb za gradnjo, razširjenje, popravila šol, za nabavo šolske opreme in šolskih potrebščin se bo omejevala v glavnem na podeljevanje podpor, ako bo zato v blagajni volče kaj denarja. Eden najvažnejših poslov bo odobravanje šolskih proračunov in nadzorstvo nad poslovanjem krajevnih šolskih odborov. V projektu osnovnošolskega zakona, kakor ga je dobilo poverjeništvo v vpogled, je delokrog oblastnega šolskega odbora znatno širši. Zakaž se ne bi dodelile oblastnim šolskim odborom nekatere samostojne prosvetne naloge, kakor podpiranje raznih ustanov za izobražbo mladine v pošolski dobi in za širjenje narodne prosvete volče, kakor tudi za strokovno in splošno izobražbo učiteljstva potom tečajev, štipendij za študij v inozemstvu, knjižnic itd. Le potem bi se uspešno ustvaril poleg prosvetnih oddelkov in oblastnih skupščinskih odborov, ki bodo imeli na prosvet. polju svoj opredeljen delokrog.

Delokrog krajevnih šolskih odborov je primeroma mnogo širši in vsebuje marsikaj, kar bo učiteljstvo pozdravilo, kakor skrb za siromašne učence in podpiranje prosvetnega in vzgojnega dela učiteljstva, vendar so vse določbe glede sestave krajevnega šolskega odbora, glede vzdrževanja šole, glede njegovega razmerja do politične občine zgrajene na predpostavki, da leži vsa šolska občina v mejah ene politične občine, kakor v Srbiji, kjer so politične občine povprečno mnogo večje kot pri nas. Zato manjka določil, ki bi se ozirala na dejstvo, da obstoja pri nas mnogo šolskih občin iz delov dveh in več političnih občin in je treba zato določiti razmerje, v katerem bodo te občine zastopane v šolskem odboru in po katerem bodo prispevale h kritju šolskega proračuna. Kjer so obstojale dosedaj posebne šolske doklade, so s to naredbes odpravljene. Nejasen se nam vidi pravni položaj šolske občine in tudi tu bodo merodajni še stari zakoni. Kdo ima pravico biti voljen v krajni

šolski odbor? Ali se bo postopalo napram krajevnim šolskim odborom v celoti, ako svojih dolžnosti ne vrši (ali jih s preveliko vneto vrši!) po starem zakonu? Kako se bo postopalo napram politični občini? Pri nas župani in blagajniki nimajo mesečne plače, kakor v Srbiji, da bi se jim odtegovalo 10 ali 20% od plače, kakor predvideva naredba. Zakonski projekt ima boljše in manj političsko določbo. Ne smatramo v interesu šole kot dobro, da postanejo s to naredbes krajevnih šolskih odborov nekaki šolski odseki občinskega odbora. Župan, ki bo hkrati predsednik šolskega odbora in občinski odborniki, iz kojih vrst se naj bi po možnosti volili člani krajevnega šolskega odbora, navadno gledajo na vsa šolska in prosvetna vprašanja z vidika občinskih financ, dočim je marsikateri krajni šolski svet kazal že dovolj razumevanja za interese šole in čutil v tem pogledu neko odgovornost. Bojimo se, da se utegnejo v tem pogledu razmere poslabšati.

Mnogo nevolje bo pri nas povzročila določba, s katero se prenaša na krajeve šolske odbore dolžnost, nastopiti napram strankam, ki ne skrbijo za redčen šolski obisk svojih otrok, z nalaganjem denarnih odnosno zapornih kazni. Kdor pozna naše razmere, ve, da se bodo krajevnih šolskih odborov branili izvrševati to svojo dolžnost, ker se neradi zamerjajo strankam in bojijo očitkov in napadov. Šlabše posledice te določbe se utegnejo prav kmalu pokazati pri šolskem obisku. Brez dvoma bo postopek pri raznih krajevnih šolskih odborih zelo neenakomeren. V obče je določba glede šolskih kazni prepovršna in skeptični smo tudi glede iztirjavanja in izvrševanja naloženih kazni. Nesocialno se nam nadalje zdi, da se denarne kazni ne diferencirajo z ozirom na materialni položaj strank.

Značilno je, da se je meščanska šola (ki jih prejšnja Srbija ne pozna) popolnoma prezrla in nima ne v krajnem, ne v oblastnem šolskem odboru svojega zastopnika.

Ne da bi se spuščali danes v podrobnejšo kritiko naredbes, izražamo samo svoje pričakovanje, da dobi v kratkem primerno dopolnilo, ki bo ustrezalo potrebam in razmeram v Sloveniji.

Polje za kulturno udejstvovanje učiteljstva, predvsem za članstvo UJU.

(Važna anketa za kmetijsko-nadaljevalne šole v Celju.)

V Celju se je sestala dne 26. maja t. l. anketa učiteljev kmetijsko-nadaljevalnih šol in kmetijskih strokovnjakov z namenom, da začnemo širiti misel po nadaljnji izobrazbi naše podeželske mladine in ustanovljati nepotrebne izobraževalnice za šoli odrastle fantje in dekleta.

Poročila upraviteljev kmetijsko-nadaljevalnih šol.

Iz poročil upraviteljev kmetijsko-nadaljevalnih šol posnemamo, da je bilo v minulem letu v mariborski oblasti 12 šol s 15 razredi, v katerih se je izobraževalo 289 go-

jencev. Skoraj vsi učenci po posečali pouk prav pridno in končali šolo z dobrim uspehom. Stroške teh šol so nosili skoraj izključno lokalni faktorji: občine, okrajni zastopi in posojilnice.

V ljubljanski oblasti je bilo v prejšnjih letih pet tečajev, v letošnjem letu pa nobenega, ker jih domači interesi niso podpirali. Malo podporo učiteljem je dala država.

Podpora za kmetijsko-nadaljevalne šole v Sloveniji.

Zastopstvo poverjeništva UJU v Ljubljani je ob priliki zadnjega kongresa UJU v

Kdor čuti potrebo, da nas na nekaj opozori, nekaj pove, želi pojasniti, da izraža svojemu čustvu, skrbjo za napredek svojega tovariša, stavi predlog, priporočila, se priglasi k besedi. Pogovor se razvija tako nekako, kakor se vrši debata odraslih pri kaki seji. Zanimanje, medsebojno tekmovanje, čut odgovornosti itd., so faktorji, ki rodijo disciplino, ki ima v resnici pravi pomen. Učitelj pa išče v deci le dobre lastnosti, ki jih utrjuje. Deca se ga oklene z vso ljubeznijo, saj ga smatra za svojega najboljšega prijatelja, kateremu lahko vse zaupa in vse potoži. O, pa koliko leži na srcu nežnega bitja!

Druge leto že poučujem v smislu modernih zahtev in reči moram, da se čudim velikim uspehom. Ko sem tudi jaz še gorel za »železno« disciplino, sem izven šole vsak dan dobival pritožbe o nerednosti svojih otrok. V šoli sami pa je vladala laž, nezaupanje in klečeplastvo. Tuji smo si bili med seboj, po izstopu iz šolske obveznosti pa je največ otrok stopilo v drug šolskih sovražnikov. Sedaj je vse drugače in mladina se tudi po izstopu iz šole učitelju ne odtuji. Večkrat se med poukom oglasi kak bič v učencem in prosim, čem nam obiskati. Toš varniški ali obrtniški vajenec je to. Neka notranja sila ga je vlekla v »hram mladine« in srečen je med nami. Poroča nam o svojih prilikah, mi pa njemu poročamo o svojem delu. Izvrši se debata. Novo snov smo dobili za spoznavanje življenja, raznih naredb in določb v državi in prihajamo počasi do nadaljnjegega pojma države in pojma o državljanjskih dolžnostih.

Sedaj pa primerjajmo »staro« in »novo« disciplino, »staro« in »novo« avtoriteto. »Staro« disciplino, ki je tudi v zdravstve-

nem oziru ugonabljala mladino, ki se ni smela gibati, akoravno je za rast otrok to brezpogojno potrebno. Šaj so sicer motnje v krvnem obtoku, v izločanju krvi, v premenjavanju snovi, v rasti pljuč, srca in možgan. »Novo« disciplina, ki ne ovira telesnega razvoja dece, ni nobenega avtoriteta in bojazni pred učiteljem. »Staro« avtoriteta, ko je nastopal učitelj v razredu kot kak tiran, zavedajoč se, da ima vso oblast v rokah. Vzgjajal je laž, potuhnjenost, sovražstvo in klečeplastvo.

»Novo« avtoriteto si pridobi učitelj sam s svojim pravilnim postopanjem in ljubeznijo do otrok. Spoznati moramo, da »stara« disciplina in »stara« avtoriteta ne spadata več v sedanjo dobo, ko smo otroka takorekoč nanovo odkrili. Ostanke, ki spadajo v ono dobo, ko je nad Evropo prežal brezobziren militarizem, ki je ubijal svobodo, prizadeval krivice in nasilstva, moramo z gnevom v srcu zatreti. Nova duha prejšnja naša srca, dru svobode, tovarištva in medsebojne ljubezni.

Vzgojiti moramo nov rod, ki bo naš narod privedel pod srečnejšo zvezdo. Ta rod se bo zavedal svoje vzvišene naloge, ker bo vsebno tega notranje doživljal. Nova šola bo vzgojila najboljše državljanke, ki bodo srečo naš vseh čutili v svojih srcih. Iz njih samih bo vzrastlo prepričanje, da se vsakdo izmed nas mora v blagor celokupnosti omejiti, da mora povsod vladati disciplina, t. j. zakoni. Avtoriteto pa bodo uživali vsi oni, ki se bodo dvignili nad povprečnost in bodo njih dejanja koreninila v narodovem življenju. Narod moj, če hrepeniš po sreči, podpiraj težnje »nove« šole.

Leo Pibovec.